

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____
“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О19 «ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї»

за освітньо-професійною програмою «**Психологія**»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

напрямок підготовки 053 «**Психологія**»
спеціальність
спеціалізація
інститут, факультет **філософський факультет**

Івано-Франківськ – 2016 рік

Робоча програма з «Психології сім'ї» для студентів за спеціальністю 053
«Психологія». 26 ВЕРЕСНЯ 2016 р. – 23 с.

Розробники: Лютак О.З., кандидат психологічних наук, доцент кафедри
соціальної психології, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології
Протокол від 01 вересня 2016 р. № 1

Завідувач кафедри
01 вересня 2016 р.

Заграй Л.Д.

Схвалено методичною комісією факультету, інституту.
Протокол від “26” вересня 2016 р. № 1

“26”_вересня 2016 р.

Голова

доц. Пятківський Р.О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань Соціальні та поведінкові науки 05	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		__3__-й	__3__-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		__5__-й	__5__-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4 Мова навчання: українська	Освітній рівень : перший (бакалаврський)	Лекції	
		12 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	2 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
60 год.	80 год.		
Індивідуальні завдання:		__ год.	
Вид контролю:		Екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 66,7 % : 33,3 %

для заочної форми навчання – 18,5 % : 81,5 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

Завдання: сформувати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, розкрити особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин, окреслити модель психологічно здорової сім'ї.

Загальні компетентності:

здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати матеріал з питань психології сімейного життя;

здатність орієнтуватися в сучасній науковій літературі з питань психології сім'ї, враховувати соціокультурний контекст даної проблематики;

здатність застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності психолога;

здатність усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки в динаміці сім'ї для розв'язання проблемних ситуацій;

здатність підтримувати високу професійну культуру та дотримуватись етичного кодексу психолога.

Спеціальні компетентності:

здатність формувати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин;

здатність усвідомлювати особливості життєвого циклу сім'ї, чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин;

здатність окреслювати модель психологічно здорової сім'ї на кожному етапі її життєвого циклу;

здатність реалізовувати науковий підхід для вирішення практичних завдань консультування сім'ї;

здатність до взаємодії з фахівцями суміжних професій при наданні психологічної допомоги;

здатність надавати своєчасну допомогу окремим членам сім'ї чи сім'ям у різних кризових ситуаціях;

здатність проводити просвітницьку діяльність з метою збереження інституту сім'ї.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

теоретико-методологічні засади і понятійно-термінологічний апарат дисципліни;
історію та сучасні тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної психології сім'ї;
загальні закономірності та соціально-психологічні, психофізіологічні та соціальні засади стосунків у сім'ї;
психологічні особливості подружніх конфліктів, кризових явищ та шляхи їх вирішення;
завдання та функції консультування сім'ї;
основи психологічного супроводу сім'ї на різних етапах її життєвого циклу;
причини і наслідки порушень розвитку і виховання дітей у сім'ях;

вміти:

володіти теоретичними основами розв'язання завдань профілактики подружніх девіацій та підвищення психолого-педагогічної компетентності подружньої пари;
застосовувати методи діагностики сімейних стосунків у практичній діяльності; розробляти рекомендації щодо попередження конфліктів у сім'ї;
проводити психологічні та соціально-психологічні дослідження, спрямовані на вивчення динаміки сім'ї;
демонструвати практичні навички надання психологічної допомоги сім'ї.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен

Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства. Соціально-психологічні характеристики сім'ї

Мета. Ознайомити студентів із головними теоретико-методологічними основами психології сім'ї, розкрити соціально-психологічну сутність сім'ї та її характеристики.

Зміст. Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин. Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин: еволюціонізм (І.Я.Баховен, Дж.Ф.Мак-Леннан), функціоналізм (Е.Дюркгейм, У.Огборн, Е.Берджес), біологізм (Ч.Дарвіна), емпіризм (Ф.Ле Пле), сциентизм (У.Джемс, Ч.Кулі, У.Томас, Ф.Знавецький, Ж.Піаже, З.Фрейд). Сім'я і шлюб в історії суспільства (шлюб у давні часи; європейський шлюб у середньовіччі; сім'я у біблійні часи; язичницька сім'я; християнська модель сім'ї). З історії української родини. Типові моделі сучасної української сім'ї. Характерні риси сучасної української сім'ї. Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин (Ю.І.Альошина, В.Н.Дружинін, С.В.Ковальов, О.С.Співаковська, Е.Г.Ейдемільер та ін.).

Соціально-психологічна сутність сім'ї та її характеристики (психологічний клімат, сумісність, сімейні інтереси тощо; композиція, структура, групові процеси, групові норми і санкції). Переваги й унікальність сім'ї як малої соціальної групи. Функціонально-рольова структура сім'ї. Подружні ролі (традиційні, товариські, ролі партнерів, від узгодженості яких залежать особливості взаємин подружжя). Умови розподілу ролей між подружжям. Комплексність у виконанні сім'ю функцій. Типологія сімей (за кількістю дітей, за складом, за структурою, за стадією становлення сім'ї, за якістю зовнішніх та внутрішніх меж, за способом реагування на стресові, конфліктні ситуації та нормативні кризи, за рівнем виховного потенціалу, за станом психологічного здоров'я, за структурою влади, за розподілом ролей, за ступенем включення членів родини в сімейні стосунки, залежно від адаптивних ресурсів сім'ї). Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я. Поняття "психологічне здоров'я сім'ї". Структура психологічного здоров'я сім'ї (за В.Торохтієм). Сімейно обумовлені переживання, які особливо несприятливо впливають на психічний і соматичний стан здоров'я людини (Ейдеміллер Е.Г., Юстіцкіс В.В.).

Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари

Мета. Обґрунтувати роль емоційного компоненту у формуванні та розгортанні подружньої взаємодії, ознайомити студентів із функціями та завданням періоду дошлюбного спілкування.

Зміст. Тлумачення поняття „атракція” (Л.Гозман, Л.Шнейдер). Етапи розвитку емоційних відносин. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання (універсальний, принцип дієвої спрямованості, принцип активної зацікавленості, точності і надійності оцінки об'єктів, дій). Співвіднесення понять „кохання” і „закоханість”. Теорії кохання: оптимістичні (А.Маслоу, „трьохкомпонентна” теорія кохання Р.Стернберга, схеми діадичних відносин Т.Кемпера, концепції кохання В.Сатір, І.Сеченова, В.Століна, В.Соловйова, П.Флоренського та ін.), песимістичні (Л.Каслер, З.Фройд, В.Рейк, Мартінсон). Пастки кохання (пастка неповноцінності, пастка жалості, сексуальний комфорт, спільність інтересів). Умови збереження емоційних відносин (С.Д.Лаптенко, М.Т.Кузнєцов).

Теорії вибору шлюбного партнера (психоаналітична теорія, теорія комплементарних потреб Р.Вінча, інструментальна теорія вибору подружжя Р.Сентерса теорія “стимул-цінність-роль” Б.Мурстейна, або “обмін і максимальна вигода”, теорії “фільтрів” А.Керкгоффа і К.Девіса, “кругова теорія любові” А.Рейса, модель співвіднесення міжособистісного сприйняття і динаміки дошлюбних відносин (М.А. Абалкіна). Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування. Дошлюбні чинники, які впливають на стабільність шлюб. Дошлюбні ігри. Прийняття рішення про

вступ у шлюб. Мотиви вступу у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.

Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу

Мета. Розкрити психологічну сутність шлюбу та сучасні уявлення про шлюб як юридичну основу сім'ї.

Зміст. Тлумачення поняття «шлюб». Стилі шлюбних відносин (типологія шлюбних стосунків, в основу якої покладено поведінкові реакції партнерів у стосунках (за Сейнером); типологія за розподілом прав; типологія шлюбних стосунків за реакціями подружжя у конфлікті (Уайл), типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном, типологія шлюбу за К.Вітакером та ін.). Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин (самотність, незареєстроване співжиття, свідомо бездітний шлюб, розлучення, повторні шлюби, відкритий шлюб, позашлюбний секс, гомо сексуальність, груповий шлюб, колективні сім'ї). Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя (фізична і фізіологічна зрілість, соціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність).

Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї

Тема 4. Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності

Мета. Розкрити суть і специфіку етапів подружнього життя, визначити основні завдання подружжя на кожному етапі, розкрити специфіку подружньої сумісності.

Зміст. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу. Життєвий цикл сім'ї (Р.Норберт, Е.Дюраль, Р.Хілл, Є. К. Васильєва, Г.Навайтіс, Е.Г.Сіляєва, К. Вітакер, Е.Г.Ейдеміллер). Проблематика перших періодів подружнього життя. Сутність поняття адаптації подружжя. Структура адаптації особистості у сфері шлюбно-сімейних відносин (В.А.Сисенко). Зміст первинної адаптації. Сфери сімейної адаптації (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна). Вторинна (негативна) адаптація і сфери її прояву. Умови подолання вторинної негативної адаптації.

Постановка питання сумісності у соціальній психології (А.В.Петровський). Основні підходи у визначенні поняття “сумісність”: функціонально-рольовий; структурний. Теорії сумісності (концепція дублювання батьківських якостей, концепція дублювання якостей братів і сестер, гіпотеза Р.Вінча про компліментарність, прогностична модель сумісності Р.Акофф і Ф.Емері та ін.). Психофізіологічна, ціннісно-орієнтаційна та особистісна складові сумісності подружжя і способи її діагностики. Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.

Тема 5. Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності

Мета. Охарактеризувати психологічні особливості сімейного спілкування, визначити детермінацію подружніх конфліктів та шляхи їх попередження та корекції; розкрити специфіку емоційної взаємодії подружжя на прикладі ревнощів, ознайомити із сімейними девіаціями, зокрема із подружніми зрадами, визначити можливі ресурси сім'ї у формі прощення.

Зміст. Позитивні та негативні аспекти спілкування у сім'ї. Сімейний конфлікт, його стадії (виникнення об'єктивної конфліктної ситуації; усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації; перехід до конфліктної поведінки; вирішення конфлікту) та особливості. Причини сімейних конфліктів. Класифікація конфліктів на ґрунті незадоволених потреб подружжя (за В.А.Сисенко), за ступенем небезпеки для сімейної цілісності. Моделі поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях (В.А.Кан-Калик). Профілактика подружніх конфліктів.

Тлумачення поняття «ревнощі» (В. Даль, М. Бердяєв та ін.). Психологічні детермінанти ревнощів: характерологічні особливості суб'єкта ревнощів, наближення періоду інволюції, гендерні чинники, особистісні особливості «об'єкта ревнощів», співвідношення особистісних властивостей можливих «суб'єкта» і «об'єкта» ревнощів, вплив «ситуації». Нормальні та патологічні ревнощі як над цінні ідеї. Типологія ревнощів (Т.В. Андреева): ревнощі «власника» або тиранічні ревнощі (В.Менделевич), ревнощі через образу, відображені ревнощі. Рекомендації особам, яких ревнують ревнощів (С. Кратофіл, А.Я. Варга, В.А. Смєхов). Тлумачення поняття подружня невірність (А.Н. Волкова, А. Я. Варга). Мотиви позашлюбних зв'язків (А.Н. Волкова). Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок (Лосева). Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.

Тема 6. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин

Мета. Ознайомити студентів із феноменом розлучення як ненормативної кризи сім'ї та його наслідками для подружжя і дітей.

Зміст. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин (соціальні, політичні, економічні, гендерні, етнічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні та ін). Типи розлучень: справжнє, розлучення-тиск, розлучення-реакція. Фази розпаду і дестабілізації відносин: інтрапсихічна (внутрішня), інтерпсихічна, соціальна фаза, фаза переробки. Концепція розпаду емоційних стосунків (Дж.А.Лі). Стадії розлучення. Стратегії поведінки у ситуації розлучення (модель Кюблер-Рос). Діалектична модель процесу розлучення Маслоу. Соціально-психологічних наслідки розлучення. Характеристика ситуації після розлучення. Емоційні реакції дітей та підлітків на розлучення батьків. Рекомендації батькам у

построзлучній ситуації (Альошина). Рекомендації подружжю, яке пережило розлучення (Н.Наріцин).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	Лаб	інд	с.р.		Л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен												
Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людстваСоціально-психологічні характеристики сім'ї	14	2	2			10	17	2				15
Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжяФормування подружньої пари	16	2	4			10		2				15
Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу	14	2	2			10	12		2			10
Разом за змістовим модулем 1	44	6	8			30	30	4	2			40
Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї												
Тема 4. Динаміка подружніх відносин Психологія подружньої сумісності	16	2	4			10	17	2				15
Тема 5. Психологія сімейного конфлікту .Мотивація конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності	16	2	4			10	17	2				15
Тема 6. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин	10	2	2			10	14					10
Разом за змістовим модулем 2	60	6	10	8		30	50	8	2			40

Усього годин	90	12	18	8		60	80	8	2			80
---------------------	----	----	----	---	--	----	----	---	---	--	--	----

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість Годин
1	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен Місце психології сім'ї у системі наукового знання	
2	Функціонально-рольова структура сім'ї. Психологічна безпека сім'ї	2
3	Кохання як основа подружніх стосунків Типи шлюбних стосунків та їх чинники.	2
4	Подружня сумісність як предмет психологічного аналізу	2
5.	Характеристика психологічної сутності шлюбу	2
	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
6.	Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування	2
7.	Життєвий цикл сім'ї	2
	Подружні конфлікти та кризи	
7.	Розлучення та його наслідки	2
9.	Сексуальність у подружньому житті	18

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення))	Кількість Годин
	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1.	Психологічна допомога сім'ї	2

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість Годин
	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1	Шнейдер Л.Б. Семья и брак в истории общества: качественная и количественная эволюция семейных отношений // Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 53-68;	5
	Законспектувати: Федоришин Г.М. Соціально-психологічні характеристики сучасної сім'ї // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Лютак О.З. Функціонально-рольова структура сучасної сім'ї // Збірник	5

	<p>наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. - Вип. 12. – Ч.2. – С.98-106.</p> <p>Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Семья как источник психической травмы // Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – С. 34-46.</p>	
2	<p>Законспектувати: Федоришин Г.М. Особливості емоційного компоненту взаємодії подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Видавництво “Плаї” Прикарпатського національного університету, 2005. – Вип.10. - Ч. 2. – С. 21 - 30.</p> <p>Підготувати наукове повідомлення: Емоційна залежність подружжя: шляхи формування і попередження.</p>	5
	<p>Підготувати наукове повідомлення: Ціннісно-орієнтаційна сумісність подружжя: сутність, діагности, шляхи оптимізації.</p> <p>Законспектувати: Олейник Ю.Н. Исследование уровней совместимости в молодой семье // Психологический журнал. – 1986. – Т.7. - № 2.</p> <p>Обозов Н.Н., Обозова А.Н. Три подхода к исследованию психологической совместимости // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 521-528.</p>	5
5	<p>Законспектувати: Гурко Т.А. Влияние добрачного поведения на стабильность молодой семьи // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 486.</p> <p>Голод С.И. Моногамная семья: кризис или эволюция? // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 245-259.</p> <p>Бэрн Э. Супружеские игры // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 295- 315.</p>	5
6	<p>Підготувати наукові доповіді:</p> <p>Бачення майбутнього подружнього партнера особами різної статі. Вибір шлюбного партнера.</p> <p>Планування чисельності сім'ї чоловіком і дружиною // Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчин и женщин. – СПб, 2003.-С.253-274.</p>	5
		30
	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
7	<p>Законспектувати: Николс М. жизненный цикл семьи // Семейная психология. Хрестоматия / Сост. Э.Г.Эйдемиллер, Н.В.Александрова, В.Юстицкис. – СПб.: Речь, 2007. - С. 24-47.</p> <p>Уэддел М. Семья и ее динамика // Семейная психология. Хрестоматия / Сост. Э.Г.Эйдемиллер, Н.В.Александрова, В.Юстицкис. – СПб.: Речь, 2007. - С.57-63.</p>	5
8	<p>Законспектувати Сысенко В.А. Брачно-семейная адаптация, ее характер и содержание // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 245.</p> <p>Калмыкова Е.С. Психологические проблемы первых лет супружеской жизни // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 474-486.</p>	5

9	<p>Законспектувати: Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. – Ч.2. – С. 109-116.;</p> <p>Лютак О.З. Сімейний конфлікт як предмет соціально-психологічного аналізу // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. - Вип. 10. – Ч.1. – С.73-79.</p> <p>Опрацювати: Кратохвил С. Основные типы семейных проблем и их решение / С.Кратохвил// Психология и психотерапия семейных конфликтов / Под ред. Д.Я.Райгородского. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ-М, 2003. – С. 119-200.</p> <p>Сысенко В.А. Супружеские конфликты: особо опасные случаи / В.А.Сысенко // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Райгородский.</p>	5
10	<p>Підготувати доповідь на тему: Прощення і довіра у сімейному житті.</p> <p>Законспектувати: Феномен «прощення» у психології подружніх стосунків // Л.Шнейдер Психология семейных отношений [курс лекций]. – М.: Апрель Пресс. – С.239-259.</p> <p>Гассин Э.А. Психология прощения // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 71—727.</p>	5
11	<p>Законспектувати: Волкова А.Н. Опыт исследования супружеской неверности // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 513-521.</p> <p>Миллер М. Измена измене рознь // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 472-483.5</p> <p>Тийт Э. Факторы риска, вызывающие расторжение брака // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - 5721-734.</p>	5
13	<p>Законспектувати: В.Гагай. Семейное консультирование в системе психологической помощи /В.Гагай// Семейное консультирование. [учебное пособие]. – СПб.: Речь, 2010. – С.12-25.</p> <p>Алешина Ю.Е. Содержание и организация консультирования по поводу супружеских проблем // Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. – М.: „Класс”, 2000. – 117-131 с.;</p> <p>Методы социально-психологической диагностики проблем семьи // Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / Под ред. Е.Г.Силяевой. – М.: Изд. центр „Академия”, 2002. – 192 с.</p>	5
		30
Разом		60

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення)	Кількість Годин
	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1	Шнейдер Л.Б. Семья и брак в истории общества: качественная и количественная эволюция семейных отношений // Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – С. 53-68;	10
2	Законспектувати: Федоришин Г.М. Соціально-психологічні характеристики сучасної сім'ї // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. Лютак О.З. Функціонально-рольова структура сучасної сім'ї // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. - Вип. 12. – Ч.2. – С.98-106. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Семья как источник психической травмы // Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – С. 34-46.	10
3	Законспектувати: Федоришин Г.М. Особливості емоційного компоненту взаємодії подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Видавництво “Плаї” Прикарпатського національного університету, 2005. – Вип.10. - Ч. 2. – С. 21 - 30. Підготувати наукове повідомлення: Емоційна залежність подружжя: шляхи формування і попередження.	5
4	Підготувати наукове повідомлення: Ціннісно-орієнтаційна сумісність подружжя: сутність, діагности, шляхи оптимізації. Законспектувати: Олейник Ю.Н. Исследование уровней совместимости в молодой семье // Психологический журнал. – 1986. – Т.7. - № 2. Обозов Н.Н., Обозова А.Н. Три подхода к исследованию психологической совместимости // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 521-528.	5
5	Законспектувати: Гурко Т.А. Влияние добрачного поведения на стабильность молодой семьи // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 486. Голод С.И. Моногамная семья: кризис или эволюция? // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 245-259. Бэрн Э. Супружеские игры // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 295- 315.	5
6	Підготувати наукові доповіді: Бачення майбутнього подружнього партнера особами різної статі. Вибір шлюбного партнера. Планування чисельності сім'ї чоловіком і дружиною // Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчин и женщин. – СПб, 2003.-С.253-274.	10
		45

	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
7	<p>Законспектувати: Николс М. жизненный цикл семьи // Семейная психология. Хрестоматия / Сост. Э.Г.Эйдемиллер, Н.В.Александрова, В.Ю.Остицкис. – Спб.: Речь, 2007. - С. 24-47.</p> <p>Уэддел М. Семья и ее динамика // Семейная психология. Хрестоматия / Сост. Э.Г.Эйдемиллер, Н.В.Александрова, В.Ю.Остицкис. – Спб.: Речь, 2007. - С.57-63.</p>	10
8	<p>Законспектувати Сысенко В.А. Брачно-семейная адаптация, ее характер и содержание // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 245.</p> <p>Калмыкова Е.С. Психологические проблемы первых лет супружеской жизни // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 474-486.</p>	5
9	<p>Законспектувати: Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. – Ч.2. – С. 109-116.;</p> <p>Лютак О.З. Сімейний конфлікт як предмет соціально-психологічного аналізу // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. - Вип. 10. – Ч.1. – С.73-79.</p> <p>Опрацювати: Кратохвил С. Основные типы семейных проблем и их решение / С.Кратохвил// Психология и психотерапия семейных конфликтов / Под ред. Д.Я.Райгородского. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ-М, 2003. – С. 119-200.</p> <p>Сысенко В.А. Супружеские конфликты: особо опасные случаи / В.А.Сысенко // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский.</p>	10
10	<p>Підготувати доповідь на тему: Прощення і довіра у сімейному житті.</p> <p>Законспектувати: Феномен «прощення» у психології подружніх стосунків // Л.Шнейдер Психология семейных отношений [курс лекций]. – М.: Апрель Пресс. – С.239-259.</p> <p>Гассин Э.А. Психология прощения // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 71—727.</p>	5
11	<p>Законспектувати: Волкова А.Н. Опыт исследования супружеской неверности // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - С. 513-521.</p> <p>Миллер М. Измена измене рознь // Психология и психотерапия семейных конфликтов / под ред. Д.Я Райгородского. – Самара «БАХРАХ-М», 2003. – С. 472-483.</p> <p>Тийт Э. Факторы риска, вызывающие расторжение брака // Райгородский Д.Я. Психология семьи / Д.Я.Райгородский. – Самара: «БАХРАХ», 2007. - 721-734.</p>	5
12	<p>Законспектувати: Л.Шнейдер. Психология сексуальности /Л.Шнейдер. Психология семейных отношений [курс лекций]. – М.: Апрель Пресс. – С.392-460.</p>	5
13	<p>Законспектувати: В.Гагай. Семейное консультирование в системе психологической помощи /В.Гагай// Семейное консультирование. [учебное пособие]. – СПб.: Речь, 2010. – С.12-25.</p>	5

	Алешина Ю.Е. Содержание и организация консультирования по поводу супружеских проблем // Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. – М.: „Класс”, 2000. – 117-131 с.; Методы социально-психологической диагностики проблем семьи // Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / Под ред. Е.Г.Силиевой. – М.: Изд. центр „Академия”, 2002. – 192 с.	
		45
Разом		90

9. Індивідуальні завдання

Мета виконання курсової роботи полягає у систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в галузі «Психологія сім'ї», а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень.

Завдання: закріпити і поглибити знання, отримані студентами у процесі навчання; залучити студентів до самостійної роботи з фаховою літературою; сформулювати навички пошуку необхідних джерел і матеріалів; набуття студентами досвіду чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення; розвинути вміння аналізувати, узагальнювати і робити висновки.

Структура курсової роботи: зміст (план), вступ, перший (теоретичний) розділ, висновки до першого розділу, емпірична частина, висновки до другого розділу, висновки до роботи загалом, список використаних джерел, додатки.

Перелік тем курсових робіт з психології сім'ї

1. Психологічні особливості сучасної сім'ї: функції, основні характеристики, структура.
2. Еволюція сімейно-шлюбних відносин в історії розвитку суспільства.
3. Функціонально –рольова структура сімейних відносин.
4. Історичні типи українських сімей.
5. Роль національних традицій у сімейних відносинах.
6. Роль сім'ї у процесі соціалізації особистості.
7. Вплив самооцінки та рівня домагань на вибір супутника життя.
8. Психологічні умови формування готовності особистості до вступу у шлюб.
9. Психологічні умови оптимізації взаємовідносин у період дошлюбного спілкування.
10. Мотивація вступу у шлюб у дисфункційних і гармонійних сім'ях: порівняльний аналіз.
11. Вплив особистісних особливостей подружжя на стійкість шлюбу.

12. Психологічні особливості сімейного спілкування.
13. Динаміка подружніх відносин.
14. Психологічні особливості первинної адаптації подружжя до сімейного життя.
15. Кризові періоди розвитку подружніх відносин.
16. Етапи розвитку емоційних відносин подружжя та умови їх збереження.
17. Феномен подружньої сумісності.
18. Вплив дошлюбних стосунків на стабільність молодого сім'ї.
19. Психологічна сумісність подружжя та її вплив на задоволеність шлюбними стосунками.
20. Психологічні умови попередження подружніх зрад.
21. Психологічні особливості подружніх конфліктів.
22. Психологічні детермінанти подружніх конфліктів на різних етапах життєдіяльності сім'ї.
23. Психологічний супровід сім'ї людей похилого віку.
24. Розлучення як соціально-психологічний феномен і особливості його протікання у різних соціальних групах.

10. Методи навчання

Проведення лекційних та семінарських занять, індивідуально-консультативна робота, самостійна робота з літературою і в інформаційних мережах, виконання самостійних завдань – учбових чи наукових. Індивідуально-консультативна робота передбачає взаємодію студентів з викладачем, по-перше, для відробки пропущених занять, співбесід по матеріалах, які не засвоєні студентами чи викликають певні труднощі; по-друге, для контакту зі студентами, які виконують творчі завдання, проявляють інтерес і здібності до наукової роботи.

11. Методи контролю

Використовується три види контролю: поточний, модульний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюється у формі оцінок за різні види аудиторної та самостійної роботи – активність на семінарах (участь у обговоренні питань, у дискусіях тощо), результати виконання творчих завдань, підготовки і презентації рефератів та ін.

Модульний контроль (тематичне оцінювання з модулю) здійснюється на засаді письмової залікової контрольної роботи, яка складається з двох частин: по-перше, тестові питання за змістом аудиторної роботи, по-друге, виконання завдання із самостійного опрацювання певних питань курсу, більша частина яких потребує творчого підходу до змісту. Крім того, загальне оцінювання модулю включає в себе також результати поточного контролю.

Програмові вимоги до іспиту

1. Предмет, завдання, проблематика курсу “Психологія сім’ї”.
2. Сімейні відносини: визначення та обґрунтування поняття.
3. Еволюційний напрям у вивченні психології сімейних відносин.
4. Етапи еволюції сім’ї.
5. Функціональний напрям у вивченні психології сімейних відносин.
6. Етологічний напрям у вивченні психології сімейних відносин.
7. Емпіричний напрям у вивченні психології сімейних відносин.
8. Сциентичний напрям у вивченні психології сімейних відносин.
9. Суспільно-історичні передумови виникнення і розвитку шлюбно-сімейних відносин у стародавні часи.
10. Європейський шлюб у середньовіччі.
11. Сім’я у біблійні часи.
12. Язичницька сім’я.
13. Християнська модель сім’ї.
14. Сучасні дослідження сімейно-шлюбних відносин.
15. Соціально-психологічна сутність сім’ї та її характеристики.
16. Основні ознаки сім’ї як малої соціальної групи (композиція, структура, сімейні ролі, сімейні підсистеми, психологічний клімат, групові процеси).
17. Структура сімейних ролей. Умови розподілу ролей. Концепція сімейних підсистем (С.Мінухін). Межі між підсистемами.
18. Основні ролі у подружній підсистемі (за Т.Яценко, за К.Киркпатриком).
19. Функції сучасної сім’ї (суспільні, індивідуальні).
20. Типологія сімей.
21. Типові моделі сучасної української сім’ї.
22. Характерні риси сучасної української сім’ї.
23. Психологічно благополучна і неблагополучна сім’я. Типологія неблагополучних сімей.
24. Тлумачення поняття “психологічне здоров’я сім’ї”. Структура психологічного здоров’я сім’ї (за В.Торохтієм).
25. Чинники сімейного походження, які негативно впливають на психічний та фізичний стан здоров’я людини (Е.Ейдеміллер, В.Юстіцкіс).
26. Готовність до вступу у шлюб, її основні компоненти.
27. Фізична і фізіологічна готовність до вступу у шлюб.
28. Соціальна готовність до вступу у шлюб.
29. Етико-психологічна готовність до вступу у шлюб.
30. Сексуальна готовність до вступу у шлюб.
31. Сім’я і шлюб: сутність та відмінність понять.
32. Профілі шлюбу (за Сейнером).
33. Обґрунтуйте класифікацію шлюбу на симетричний, комплементарний, метакомплементарний.
34. Типи партнерських зв’язків за їх реакцією на конфліктну ситуацію.
35. Поняття “емоційна залежність партнерів від шлюбу”. Типологія шлюбу залежно від ступеня емоційної залежності партнерів.
36. Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин.

37. Динаміка розвитку відносин подружжя.
38. Соціально-психологічні чинники стабільності шлюбу
39. Життєвий цикл сім'ї: тлумачення поняття, етапи (за Е.Дюваль)
40. Стадії розвитку подружніх відносин (за Г.Навайтісом).
41. Стадії життєвого циклу сім'ї з точки зору перинатальної сімейної психотерапії
42. Постановка проблеми кризи у сучасній психології.
43. Критерії діагностики індивідуальної кризи. Стадії кризи (за Дж.Каплан, за Т.Титаренко). Класифікація криз.
44. Визначення поняття «сімейна криза». Основні концептуальні підходи до вивчення сімейних криз.
45. Ознаки сімейної кризи на індивідуальному мікро-, макро- і мегасистемному рівнях.
46. Типи ставлення до кризової ситуації (Л.Пергаменщик).
47. Переживання як внутрішня робота по відновленню душевної рівноваги (за Ф.Василюком).
48. Симптоматична поведінка як ознака сімейної кризи.
49. Адаптація подружжя у сім'ї.
50. Вторинна негативна адаптація: сфери прояву, умови подолання.
51. Теорії вибору шлюбного партнера.
52. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування.
53. Сприятливі чинники та чинники ризику формування подружньої пари.
54. Функції, мета, завдання періоду дошлюбного спілкування.
55. Зміст поняття «здатність до шлюбу» (за В.Сисенко).
56. Мотиви вступу у шлюб.
57. Неусвідомлювані мотиви вступу у шлюб.
58. Дослідження мотивів вступу у шлюб у дисфункційних сім'ях.
59. Поняття міжособистісної атракції.
60. Етапи розвитку емоційних відносин та їх детермінанти.
61. Феномен кохання, оптимістичні та песимістичні теорії кохання.
62. Теорія кохання Роберта Дж.Стернберга.
63. Пастки кохання.
64. Умови збереження емоційних відносин.
65. Поняття психологічної сумісності і несумісності. Основні підходи до вивчення феномену психологічної сумісності.
66. Сумісність ціннісних орієнтацій подружжя.
67. Характеристика ставлення кожного з подружжя до ціннісних орієнтацій партнера.
68. Психофізіологічна сумісність подружжя.
69. Особистісна сумісність подружжя.
70. Концепція дублювання якостей братів і сестер
71. Концепція дублювання батьківських якостей.
72. Позитивні та негативні аспекти сімейного спілкування
73. Специфіка спілкування у корпоративних (прагматичних) та альтруїстичних сім'ях.

74. Типологія сім'ї за кількістю і характером комунікативних зв'язків.
75. Стадії та особливості подружнього конфлікту. Чинники подружніх конфліктів.
76. Шляхи виходу з конфлікту.
77. Класифікація конфліктів на основі незадоволених потреб подружжя (за В.Сисенко).
78. Мотивація конфліктів, які призводять до розлучення.
79. Конструктивні подружні конфлікти.
80. Типові моделі поведінки подружжя у внутрішньо сімейних конфліктах.
81. Профілактика подружніх конфліктів.
82. Причини і різновиди ревнощів.
83. Мотивація подружньої зради.
84. Феномен «прощення» у структурі сімейних відносин.
85. Соціально-психологічні та психологічні чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин.
86. Фази розпаду емоційних відносин.
87. Стадії розлучення.
88. Соціально-психологічні наслідки розлучення.
89. Характеристика періоду після розлучення.
90. Вплив розлучення на дітей.
91. Психологічні особливості статей та їх врахування у подружньому житті. Етапи статевої диференціації.
92. Біологічна сутність шлюбу. Етапи сексуальної адаптації подружжя.
93. Співвідношення віку осіб, які вступають у шлюб. Психологічні типи сексуальних партнерів.
94. Сімейно-сексуальні дисгармонії.
95. Специфіка психологічного консультування і психотерапії сім'ї.
96. Принципи, види психологічного консультування сім'ї.
97. Методи і прийоми психологічного консультування сім'ї.
98. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

Спеціальність Психологія

Семестр V

Навчальна дисципліна "Психологія сім'ї"

Білет № 1

1. Дайте визначення поняттю „подружній конфлікт”. Причини подружніх конфліктів.
2. Предмет, завдання, проблематика курсу «Психологія сім'ї».
3. Типи ставлення до кризової ситуації (Л.Пергаменщик).
4. Заборона шлюбів всередині “своїх” родів називається: а) ендогамія, б) екзогамія, в) моногамія, г) полігамія.

Протокол № 1 від 01 вересня 2014 р.

Зав. кафедрою
Екзаменатор

Заграй Л.Д.
Г.М.Федоришин

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Приклад за виконання курсового проекту (роботи)

Теоретична частина	Емпірична частина	Висновки	Захист роботи	Сума
до 20	до 20	10	до 50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчального курсу «Психологія сім'ї».
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Мультимедійне забезпечення.

14. Рекомендована література

Обов'язкова

1. Андреева Т.В. Семейная психология / Андреева Т.В. – СПб: „Речь”, 2004. – 244 с.
2. Андреева Т.В. Психология современной семьи. Монография / Андреева Т.В. – СПб: „Речь”, 2005. – 436 с.
3. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / Бондарчук О.І. – К.: МАУП, 2001.-96 с.
4. Дружинин В.Н. Психология семьи. – Екатеринбург: Деловая книга, 2000.
5. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – 656с.
6. Эйдемиллер Э.Г., Добряков И.В., Никольская И.М. Семейный диагноз и семейная психотерапия. Учеб. пособие для врачей и психологов. – СПб.: „Речь”, 2003. – 336с.
7. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. – М.: Гардарики, 2004. – 320 с.
8. Ковалев С.В. Психология современной семьи. – М., 1988.
9. Кравець В. Психологія сімейного життя: В 2-х ч. - Тернопіль, 1995.
10. Олифиревич Н.И., Зинкевич-Куземкина Т.А., Велета Т.Ф. Психология семейных кризисов. – СПб: Речь, 2007. – 360 с.
11. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования/ Под ред. Е.Г.Силаевой.–М.: «Академия», 2002. – 192 с.
12. Психология семьи /Под ред. Райгородского. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ - М, 2003. – 752 с.
13. Психология и психотерапия семейных конфликтов / Под ред. Райгородского. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ - М, 2003. – 784 с.
14. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник.–К.: „Веселка”, 1998. – 214с.
15. Шнейдер О.Б. Психология семейных отношений. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во „ЭКСМО-Пресс”, 2000. – 512 с.

Допоміжна

1. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование / Алешина Ю.Е. – М.: „Класс”, 2000. – 208 с.
2. Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів / Вітюк Н.Р. // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. – Ч.2. – С. 109-116.
3. Витакер К. Полуночне розмишлення сімейного терапевта / Витакер К. – М.: «Класс», 2004. – 208 с.
4. Витек К. Проблемы супружеского благополучия / Общ. ред. М.С.Мацковского / Витек К. – М.: Прогресс, 1988. – 140 с.
5. Волкова А.Н. На пороге семи / Волкова А.Н., Штильбанс В.И. – Л., 1989.

6. Волкова А.Н. Методические приемы диагностики супружеских отношений / Волкова А.Н., Трапезникова Т.М. // Вопросы психологии. – 1985. – №5.
7. Витек К. Проблемы супружеского благополучия. – М.,1988.
8. Говорун Т.В., Кікінеджі О.М. Психологія статі. – Т, 2002.
9. Гозман Л.Я., Алёшина Ю.Е. Социально-психологические исследования семьи: проблемы и перспективы // Психологический журнал. – 1991.-№4.
- 10.Гребенников І.В. Основы семейной жизни. – М.: Просвещение, 1991.
- 11.Гридковец Л.М. Подолання подружніх конфліктів // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 8. – С.37-38.
- 12.Гришина Н.В. Психология конфликта. – С.-Пб.: Питер, 2001. - 404 с.
- 13.Грюнвальд Бернс Б., Макаби Гарольд В. Консультирование семьи. – М.: Когито-Центр, 2004. – 416 с.
- 14.Діденко С.В. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків. – К.: Арістей, 2003. – 312 с..
- 15.Добрович А.Б.Кто в семье психотерапевт? – М.: Знание, 1985. – 80 с.
- 16.Зацепин В.И. Брак и семья // Психология семьи / Под ред. Д.Я.Райгородского. – Самара: Бахрах – М, 2002. – с.3-32.
- 17.Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчин и женщин. – СПб, 2003.-504 с.
- 18.Калмыкова Е.С. Психологические проблемы первых лет супружеской жизни // Вопросы психологии. – 1983. - № 3. – С.83 – 89.
- 19.Ключников С.Ю. Семейные конфликты. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.
- 20.Кон И.С. Введение в сексологию. – М, 1992.
- 21.Кочарян А.С. Личность и половая роль: Симптомокомплекс маскулинности/феминности в норме и патологии. – Х: Основа, 1996. - 127с.
- 22.Кочарян Г.С., Кочарян А.С. – Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов. – М: Медицина, 1994. – 224с.
- 23.Кратохвил С. Психология семейно-сексуальных дисгармоний. – М., 1998.
- 24.Крисюк Г.Я. Психологічні особливості впливу батьківської сім'ї на адаптацію молодого подружжя // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. - Вип. 11. – Ч.2. – С.215-222.
- 25.Левкович В.П., Зуськова О.Э. Социально-психологический подход к изучению супружеских конфликтов // Психология конфликта / Сост. Н.В.Гришина. – СПб.: Питер, 2001. – С. 415-428.
- 26.Ліщинська О.А. Сім'я як об'єкт впливу деструктивних тоталітарних організацій // Соціальна психологія. – 2005. - № 3(11). – С. 139 – 147.
- 27.Лютак О.З. Сімейний конфлікт як предмет соціально-психологічного аналізу // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. - Вип. 10. – Ч.1. – С.73-79.
- 28.Лютак О.З. Функціонально-рольова структура сучасної сім'ї // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. - Вип. 12. – Ч.2. – С.98-106.
- 29.Навайтис Г.А. Муж, жена и ... психолог. – М.,1995.

30. Нартова-Бочавер С.К., Кислица Г.К., Потапова А.В. Семейный психолог отвечает. – М.: „Генезис”, 2004. – 310 с.
31. Найберт Р. Новая книга о супружестве: Проблема брака в настоящем и будущем. – М.: Планета, 1991. – 320 с.
32. Панкова Л.М. У порога семейной жизни. – М., 1991.
33. Сатир В. Вы и ваша семья. Руководство по личностному росту / Пер. с англ.. – М.: Апрель Пресс, изд-во Эксмо, 2002. – 320 с.
34. Семья в психологической консультации. Опыт и проблемы психологического консультирования // Под ред. А.А.Бодалева, В.В.Столина. – М.: „Педагогика”, 1989. – 203 с.
35. Сысенко В.А. Супружеские конфликты. М.: Финансы и статистика, 1993. - 192 с.
36. Скиннер Р., Клииз Д. Семья и как в ней уцелеть. – М.: Независимая фирма „Класс”, 1995. – 272 с.
37. Федоришин Г.М. Особливості емоційного компоненту взаємодії подружжя // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2005. - Вип. 10. – Ч.2. – С.21-30.
38. Федоришин Г.М. Психологія становлення особистості у батьківській сім'ї: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: «Місто НВ», 2006. – 168 с.
39. Федоришин Г.М. Соціально-психологічні характеристики сучасної сім'ї // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка.
40. Херсонский Б.Г., Дворяк С.В. Психология и психопрофилактика семейных конфликтов. – К.: Здоровье, 1991. – 189 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://psy.piter.com/library/>
2. <http://psy.rin/article/>
3. www.psych.uw.edu.pl
4. www.psychologia
5. www.Uaua.info
6. www.mirsemji.com.ua
7. www.roditeli.ua